

วันหมดอายุ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง การดูว่ายาหมดอายุหรือไม่ ดูจากฉลากยาบนกล่องหรือขวดยา ทั่วไปมักเขียนเป็นภาษาอังกฤษ วัน-เดือน-ปีที่หมดอายุ เช่น Exp. Date 13/02/09 หรือ Use by Feb. 09 หรือ Use before Feb. 09 เป็นต้น

การแพ้ยา

การแพ้ยา เป็นปฏิกิริยาที่เกิดจาก**ภูมิคุ้มกันของร่างกาย**ต่อต้านยาที่ได้รับเข้าไป อาการ**ไม่สัมพันธ์กับผลทางเภสัชวิทยา** หรือปริมาณยาที่ได้รับ เกิดอาการเมื่อได้รับยามาระยะหนึ่ง เมื่อ**หยุดยาอาการแพ้หายไป ได้รับยาซ้ำเกิดอาการแพ้ขึ้นอีก** ส่วนใหญ่จะแสดงออกทางระบบผิวหนัง เช่น

- แพ้แบบผื่นไม่รุนแรง เช่น เป็นผื่นราบ นูน หรือผื่นลมพิษ มีอาการคัน ผื่นนูน บวม
- แพ้แบบผื่นรุนแรง เช่น Steven Jonhson's syndrome หรือ มีภาวะช็อคร่วมด้วย

รูปแสดงลักษณะตัวอย่างของผื่นแพ้ยา

การปฏิบัติตัว เมื่อเกิดการแพ้ยา

เมื่อมีอาการผื่นปกติหรือสงสัยว่าแพ้ยาตัวใด ให้หยุดใช้ยาที่สงสัยทันที กรณีได้รับยาหลายชนิดพร้อมๆกัน ให้หยุดยาที่พบว่าเป็นสาเหตุของอาการแพ้ได้บ่อย เช่น เพนนิซิลิน ซัลฟา ยาแก้ปวด หรือยาที่เพิ่งเริ่มรับประทานเพิ่มขึ้นมาจากยาเดิม แล้วนำตัวอย่างยาดังกล่าวพร้อมซองยา (ถ้ามี) มาปรึกษาแพทย์ หรือเภสัชกร อาการที่พบมีตั้งแต่เล็กน้อยจนถึงรุนแรง ถ้าแพ้ยารุนแรงต้องได้รับการรักษาให้ทันทั่วถึงที่เพราะอาจถึงชีวิตได้

การป้องกันการแพ้ยา คือ หลีกเลี่ยงยาหรือกลุ่มยาที่เคยแพ้ ดังนั้น....

1. ต้องรู้จักชื่อยาที่เคยแพ้ จดจำและบันทึกชื่อยาไว้ให้ดี โดยสอบถามจากแพทย์ เภสัชกร หรือผู้จ่ายยา
2. ต้องแจ้งแพทย์ขณะตรวจ หรือเภสัชกรขณะจ่ายยาว่าแพ้ยาอะไร เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ยานั้นซ้ำอีก

ทุกครั้งที่มีการใช้ยาให้พึงระลึกเสมอว่า ยาทุกตัวสามารถทำให้เกิดอาการแพ้ได้ ดังนั้นควรถามชื่อยาสรรพคุณ วิธีใช้อย่างละเอียด

- เอกสารอ้างอิง 1.หนังสือหยุดยาน่ารู้ เภสัชกรรมโรงพยาบาล
2. Adverse drug reaction:World Health Organization

เคล็ดลับง่ายๆ กับการใช้ยา

จัดทำโดย

เภสัชกรหญิง นันทพร เล็กพิทยา
เภสัชกรหญิง อภิรดี ยวนการ

ที่ปรึกษา

ผศ.นพ.ชัยวัฒน์ ไกรวัฒนพงศ์
คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี

มกราคม 2552

ก่อนใช้ยาแต่ละครั้ง ไม่ว่าจะป็นยาใดก็ตาม ควรทราบถึงสาเหตุและอาการ เพื่อให้สามารถเลือกยาได้ ถูกกับโรค และที่สำคัญ คือ ต้องใช้ให้ถูกขนาด ถูกเวลา และถูกวิธี

สิ่งสำคัญเรื่องยาที่ผู้ป่วยควรทราบ มีดังนี้

1. **ใช้ให้ถูกกับโรค** ผู้ป่วยควรทราบว่ายายเป็นอะไร และยาที่รับประทานแต่ละชนิดเพื่อรักษาอาการใด
2. **ใช้อย่างถูกเวลา** เช่น ยาก่อน หรือ หลังอาหาร
 - a. **ยาก่อนอาหาร** ประกตินะนำมาให้รับประทานก่อนอาหารครึ่ง ถึง หนึ่ง ชั่วโมง ทั้งนี้ขึ้นกับยาแต่ละชนิดด้วย ยาเหล่านี้มักเป็นยาที่มีข้อจำกัด หากรับประทานแล้วมีอาหารร่วมอยู่ด้วยในกระเพาะอาหาร จะทำให้ลดการดูดซึมของยา เช่น ยารักษาโรคติดเชื้อบางชนิด ได้แก่ แอมพิซิลิน ลิน โคมัยซิน ยาแก้อาการคลื่นไส้ อาเจียน เช่น เมโทโคลพราไมด์ ดอมเพอริโดน เป็นต้น
 - b. **ยาหลังอาหาร** ยาที่แนะนำรับประทานหลังอาหารทันที คือ ยาที่กีดกระเพาะหรือ ทำให้เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน ถ้ารับประทานตอนท้องว่าง เช่น ยา

แอสไพริน ยาแก้ปวดและด้านการอักเสบที่ไม่ใช่สเตียรอยด์

3. **ใช้อย่างถูกวิธี** เช่น ยาเม็ด หรือ แคปซูล ควรกลืนทั้งเม็ดพร้อมน้ำ ถ้าระบุว่าเคี้ยวก่อนกลืน ควรเคี้ยวให้ละเอียด หากเป็นยาน้ำแขวนตะกอน ควรเขย่าขวดก่อนใช้ เพื่อให้ตัวยาระบายทั่วขวด
4. **ยาที่ใช้เฉพาะที่** เช่น ยาเหน็บที่ใช้เหน็บช่องคลอด ควรนำยาจุ่มน้ำก่อนเพื่อให้ลื่นและสอดเข้าได้ง่าย ยาที่ใช้เหน็บทวารหนัก ควรเก็บในตู้เย็น เพื่อป้องกันการหลอมตัวและช่วยให้ยาแข็งพอที่จะสอดเข้าทวารหนักได้

คำแนะนำพิเศษบนฉลากยา

1. **รับประทานยานี้ควรดื่มน้ำตามมากๆ** แบ่งเป็น 2 กรณี คือ
 - 1.1 ยาที่ตกตะกอนในไตได้ง่าย ได้แก่ ยากลุ่มซัลฟา
 - 1.2 ยาที่มีผลข้างเคียงทำให้คลื่นไส้ อาเจียน
2. **รับประทานยานี้แล้วอาจง่วงนอน** ควรหลีกเลี่ยงขับรถหรือ ทำงานเกี่ยวกับเครื่องจักร เช่น ยาแก้แพ้/ยาลดน้ำมูกบางชนิด ยาป้องกันการเมารถ ยาลดอาการเวียนศีรษะ ยานอนหลับ

3. **รับประทานยานี้ติดต่อกันทุกวันจนยาหมด** เช่น ยา รักษาโรคติดเชื้อ อาทิ แอมพิซิลิน เตตราไซคลิน อะม็อกซิซิลิน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการดื้อยา

4. **เคี้ยวยาให้ละเอียดก่อนกลืน** เช่น ยาลดกรดชนิดเม็ดบางชนิด เช่น แอนตาซิล ยาขับลมแก้ท้องอืดแน่นท้อง เช่น แอร์เอ็กซ์ เพื่อหวังผลให้ยาที่ถูกเคี้ยวแล้วกระจายตัวในส่วนช่องทางเดินอาหารได้อย่างทั่วถึง

ข้อสังเกตง่ายๆ ของยาเสื่อมสภาพ

ยาเม็ด เมื่อยาจะแตก ร่วน สีซีด เปลี่ยนสี ถ้าเป็นยาเม็ดเคลือบน้ำตาล เช่น วิตามินรวม จะเข้มเหนียว เป็นรอยดำหรือแตกกร่อน

ยาแคปซูล จะบวม พองออก หรือ จับกัน ผงยาในแคปซูลเปลี่ยนสี

ยาน้ำแขวนตะกอน เช่น ยาลดกรด ยาแก้ท้องเสีย ตะกอนจะจับกันเป็นก้อนแข็ง เขย่าแรงๆ ก็ไม่กระจายตัว หรือ สี กลิ่น รส เปลี่ยนไปจากเดิม

ยาน้ำเชื่อม จะขุ่น มีตะกอน สีเปลี่ยน กลิ่นบูดเปรี้ยว

ยาฉีด มีการแยกตัว แข็งเกิน ไปจนบีบไม่ออก สียาเปลี่ยนไป มีจุดดำดำเกิดขึ้น

ยาฉีดชนิดผง ผงยาเกาะตัวกัน เมื่อละลายแล้ว สียาเปลี่ยนไป เวลาดูดยาเข้าเข็มแล้ว ทำให้เข็มอุดตัน